

2025-06-19

Utbildningsdepartementet

E-post:

u.remissvar@regeringskansliet.se

u.gv.remissvar@regeringskansliet.se

Sveriges Vägledarförenings yttrande över Remiss av Ett likvärdigt betygssystem (SOU 2025:18) Diarienummer: U2025/00401

Sveriges Vägledarförening (SVF) är en ideell intresseorganisation som verkar för att stärka och utveckla studie-, yrkes- och karriärvägledning i hela utbildningssystemet. SVF har tagit del av delbetänkandet "Ett likvärdigt betygssystem" (SOU 2025:18) och lämnar härmed sina synpunkter. Vårt yttrande utgår från vägledarprofessionens perspektiv.

Sammanfattning

SVF välkomnar att SOU 2024:18 "Ett likvärdigt betygssystem" syfte är att betyg och meritvärden från grundskola, specialskola och gymnasieskola ska bli mer likvärdigt och rättvisande. Det är en god tanke.

SVF ser dock att det är viktigt att förslaget som kommer att presenteras godkänns av en stor majoritet så att förslaget och sedermera det nya betygssystemet vinner legitimitet och att det finns en varaktighet så att det inte blir stora justeringar igen.

SVF ser det som positivt att betyget F försvinner och ersätts av betygsskala 1-3, där eleverna faktiskt får ett betyg på kunskaper och inte får ett F som ger information att man inte klarar målet.

SVF ser också positivt på att elever inte behöver få lägst betyget 4 i ämnena matematik, svenska och engelska, utan att det slutliga meritvärdet behöver vara minst fyra (4).

Vi ser dock problem med förslaget att man ska sjösätta det nya betygssystemet utan att ha gjort någon pilotstudie, utan enbart statistiska uträkningar. Att genomföra ett så genomgripande förslag och inte ha prövat om det faktiskt kan fungera ser vi som ett problem.

SVF är kritiskt till att meritvärdeskalibrering införs utan omfattande praktiska prövningar – modellen riskerar att bli svårförståelig för elever och vårdnadshavare och skapa ny segregation.

Vi efterfrågar tydligare regler om omprov och ett generöst system för prövning, särskilt för elever med funktionsnedsättning eller provstress.

Övergripande synpunkter

Stöd för målet om ökad likvärdighet och rättvisa

SVF delar uppfattningen att dagens betygssystem har stora problem med likvärdighet och att reformer är nödvändiga. Det är direkt avgörande att elever behandlas rättvist oavsett vilken skola dom går på.

Kritik mot modellernas komplexitet

De föreslagna modellerna för kalibrering och meritvärdesberäkning bedöms som komplexa och svåra att kommunicera till elever och vårdnadshavare.

Behov av pilottest och succesiv implementering

SVF förespråkar att reformen inte införs nationellt på en gång utan att den först ska testas genom pilotstudier i olika typer av skolor.

Risker för ökade klyftor

Om meritvärdeskalibreringen inte är transparent finns risk att elever på skolor med lågt skolgenomsnitt får lägre betyg än deras faktiska kunskaper motiverar. Det riskerar att drabba elever i utsatta områden.

Tydligare information till elever behövs

Elever måste förstå hur deras betyg sätts och hur prov väger in. Det måste finnas tillgänglig och pedagogisk information om detta.

SVF är försiktigt positivt till förslaget

SVF är försiktigt positiv till vissa delar men ställer sig kritisk till delar som införs utan tillräcklig prövning inför.

Dock anser vi inte att reformen genomförs förrän hela skolsystemet är utrett och synkroniserat. Vi ser att förslaget kring hur Vuxenutbildningen ska ge examen och meritvärden inte verkar genomtänkt.

Kapitel 9 Förslag på en numerisk betygsskala och nya betygskriterier

Utredningen menar i kap 9.2.1 att en mer fingradig betygsskala i sig skulle öka likvärdigheten redan om den infördes i dagens betygssystem och att dagens F får en differentiering, 1-3, vilket SVF är positiva till, då det blir synligt hur nära elever är godkänt (4) och att den poäng de får räknas in i meritvärdet.

SVF tillstyrker förslaget att ersätta betyget F med nivåerna 1–3 och införa en tiogradig skala. Det ökar differentieringsmöjligheterna och ger eleverna mer nyanserad återkoppling. Vi förutsätter att de föreslagna kunskapskriterierna analyseras språkligt så att de är begripliga för elever med annat modersmål än svenska.

Kapitel 10 Förslag på betygsmodell för grundskolan

Det kalibrerade betygssystemet riskerar att bli svårbegripligt för elever och vårdnadshavare, exempelvis att en elev som har ett relativt högt betyg och provresultat, ändå kan få ett lägre meritvärde när kalibreringen utförts. Det finns en risk att man kommer peka ut skolor som bättre och sämre för eleverna att studera vid. Anledningen kan inte skyllas på lärares betygssättning, som är fallet idag genom diskussionen kring glädjebetyg och "hårdare" satta betyg, utan kommer att falla på elevgruppens möjligheter eller svårigheter. Positivt är dock att man kan göra om slutprov i grundskolan, för att få ett bättre resultat.

En elev kommer inte längre att kunna få extra poäng för att läsa ett modernt språk som språkval, utan det kan, om det har ett högre betyg, ersätta ett annat lägre betygssatt ämne. Detta är SVF positiva till då språkstarka elever haft en orättvis fördel mot andra kategorier av elever.

SVF delar utredningens uppfattning att lärarsatta betyg behöver kompletteras med resultat från nationella slutprov. Vi ser dock risker med att skolors genomsnittsvärden används för kalibrering då det kan stigmatisera skolor med elever från socioekonomiskt svagare områden och försvåra deras rekrytering av både elever och lärare. En pilotstudie i kommuner med olika elevunderlag är nödvändig innan beslut om nationell implementering fattas.

Kapitel 11 Förslag på betygsmodell för gymnasieskolan

SVF tillstyrker avskaffandet av särskilda meritpoäng och välkomnar att elever inte längre måste läsa moderna språk för att maximera sitt meritvärde. Vi noterar dock att den föreslagna kalibreringsvikten (70 % betygsvärde, 30 % provresultat) saknar empirisk förankring. Innan modellen införs bör alternativa viktningar testas i en pilot för att säkerställa att inget elevprogram systematiskt missgynnas. Vidare behöver tidplanen för central rättning anpassas så att meritvärden är klara i god tid före högskolans sista ansökningsdag och kompletteringsdag.

Kapitel 12 Förslag på hantering när kalibrering eller prov saknas

SVF anser att förslaget om standardiserad ersättningsmodell är rimligt, men framhåller att elever som är långtidssjuka eller placeras utomlands måste ges möjlighet till anpassade provtillfällen utan att riskera försämrat meritvärde.

Kapitel 13 Förslag på betygsmodell för kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå

SVF avstyrker förslaget att meritvärdet i komvux enbart ska bygga på nationella slutprov. Många vuxenstuderande har avbrott i sin utbildningsbakgrund, arbetar parallellt eller läser på distans. Ett ensidigt provfokus riskerar att filtrera bort värdefulla kompetenser och minskar undervisningens formativa inslag. Vi föreslår i stället att meritvärdet viktas 50 % nationella prov och 50 % lärarsatta betyg, samt att provtillfällen erbjuds minst fyra gånger per år.

SVF anser att förslaget motarbetar möjligheten till livslångt lärande då de nationella slutproven kan avskräcka komvuxstuderanden att genomföra slutproven.

SVF tycker dessutom märkligt att utredningen väljer att frånta lärare inom vuxenutbildningen att bedöma komvuxelever vid betygsättning såsom lärarna inom gymnasieskolan gör betygsbedömning av gymnasieelever. Det är fint att lärarkompetensen räknas vid diskussioner med eleven, men möjligheten att lärarens yrkeskompetens används vid betygssättning försvinner. SVF anser att det är viktigt att eleverna får tillgång till lärarens kompetens och bedömning för att få möjlighet till mer rättvisande betyg än vad enbart prov kan ge. Det är därför märkligt att utredningen väljer att undanta lärare inom vuxenutbildningen att vara delaktiga i betygsättningen.

Kapitel 14 Förslag på regelverk för betyg efter provning och möjligheter att göra om nationella prov

SVF tillstyrker utredningens förslag om rätt till omprov, men föreslår att antalet omprovstillfällen per läsår tydliggörs och att anmälningsrutiner harmoniseras mellan huvudmän. Elever med dokumenterad funktionsnedsättning bör ha rätt till individuella anpassningar i provningssituationer. Vi efterlyser även ett tydligt nationellt regelverk för validering av reell kompetens, särskilt för nyanlända ungdomar som saknar formella intyg.

Kapitel 15 Förslag på ändrade behörighetsregler för antagning till gymnasieskolan och till högre utbildning

SVF stöder huvudförslaget att kravet på betyg 4 i svenska, engelska och matematik ersätts av ett krav på kalibrerat meritvärde 4. För högskoleförberedande program förespråkar vi dock det alternativa förslaget: meritvärde 4 och genomsnittligt provresultat 4 i svenska, engelska och matematik. Det ger en tydligare signal om vilka kunskaper som krävs för framgångsrika gymnasiestudier. SVF efterfrågar dock en ökad tydlighet gällande det stöd som kan erbjudas vid kommande kurser på gymnasiet om eleven saknar godkända betyg i matematik, svenska och engelska.

SVF anser att det är bra att utredningen under punkt 15.2.2 föreslår att elever med bristande språkkunskaper i svenska ska ha rätt att gå språkinträdning, även om meritvärdet överstiger 4.

I punkt 15.2.5 föreslås att meritvärde för en elev på ett introduktionsprogram ska bestå av 50% lärarsatta betyg och 50% av de nationella slutproven, vilket inte är fallet enligt förslaget gällande grundskolan som ska använda modellen 70/30%. SVF anser att betygssättning och meritvärde ska vara likvärdigt mellan grundskola och introduktionsprogram.

SVF tillstyrker förslaget om att en gymnasieexamen utfärdas om en elev har ett betygsgenomsnitt som motsvarar betyget 4, godtagbara kunskaper (15.3.1).

SVF tillstyrker förslaget om grundläggande behörighet (15.4.1). SVF anser att förslaget att kraven för examen ska utgå från nödvändiga kompetenser som krävs för

grundläggande behörighet. SVF uppskattar att liknande krav gäller för yrkesexamen, som för högskoleförberedande examen och för kommunal vuxenutbildning.

Kapitel 17 Förslag på ändringar i det nationella provsystemet

Utredningen (17.1.5) föreslår att Statens skolverk ska ansvara för att samtliga nationella slutprov bedöms centralt och att "nationella slutprov ska konstrueras för att automaträttas och bedömas centralt" (17.1.6).

SVF ställer sig ändå frågande till hur detta ska hanteras inom en rimlig tid för att antagningsbesked ska delges de sökande i tid. Proven kan t ex komma att missgynna elever med läs- och skrivsvårigheter, som idag kan lyckas bättre i de muntliga proven, än de skriftliga, vilket utredningen menar inte är ett så stort problem. SVF menar att 30%, är en betydande del, för den som misslyckas vid provtillfället.

Kapitel 19 Prov-, betygs- och bedömningsstress

SVF menar att det finns en risk för ytterligare segregering och status av skolor. Att de nationella proven får större betydelse, gynnar skolor med teoretiskt starka elever. Elever på skolor med en mer praktisk kultur, kommer få ännu sämre förutsättningar för akademiska studier än idag, då ett lägre meritvärde signalerar begränsar individers sätt att se på högre studier. Elever med dålig dagsform, psykisk ohälsa, provstress och andra svårigheter i provsituationer, kan riskera att känna sig än mer misslyckade och dessutom känna ett kollektivt ansvar, för att de "drar ner" skolans resultat.

Kapitel 20 Införande och ikraftträdande

SVF står bakom utredningens förslag att avskaffa meritpoängen i gymnasiebetygen.

Kapitel 21 Konsekvenser

Här beskrivs bland annat att betygen i det föreslagna systemet inte kommer att bli mer likvärdiga, initialt, utan att huvudmän och lärare ska "lära sig" genom utvärderingar, så att det efter en tid blir mer rättvisande betyg. SVF menar att införandet av nya betyg och nationella prov borde få ta längre tid och provas ut. Vi ifrågasätter att utredningen inte föreslår att prova och utvärdera detta på ett antal skolor innan genomförande för hela riket.

Vad gäller 21.5.10 Konkurrerens om utbildningsplatser i gymnasieskolan på mer likvärdiga villkor anser vi att den preliminära antagningen sätts ur spel. Eleverna blir mer osäkra och gymnasieskolorna får svårare att dimensionera utbildningsplatserna precis som utredningen själv beskriver. Att lägga ansvaret på SYV-insatser kräver att man stärker SYV-organisationen och skapar utrymme för SYV-insatser i undervisningen som föreslogs i Utredningen Framtidsval

<https://www.regeringen.se/contentassets/b372b5f5b7f54ff79be1d3bec1bd9dcf/framtidsval--karriarvagledning-for-individ-och-samhalle-sou-20194/> där huvudpunkterna var:

- Ett förtydligande av vad vägledning är, att den kan vara både individuell och generell och ska benämnas karriärvägledning.
- Ett förtydligande av elevers tillgång till individuell karriärvägledning.

- Tydligare krav på att individuell karriärvägledning ska erbjudas vid vissa tillfällen.
- Förstärkning av det generella karriärvägledningsperspektivet i olika ämnen.
- Ett nytt obligatoriskt inslag med tilldelad tid, benämnt framtidsval, ska införas i grundskolan, grundsärskolan och specialskolan.

Sammanfattande slutpunkter

- Genomför pilotstudier av meritvärdeskalibrering i både grund- och gymnasieskola innan nationellt införande.
- Testa olika viktningar mellan betyg och prov (t.ex. 50/50 och 60/40) för att identifiera den mest likvärdiga modellen.
- Utveckla ett digitalt informationsverktyg där elever i realtid kan simulera hur betyg och provresultat påverkar deras meritvärde.
- Inför minst två extra provtillfällen per läsår i komvux och möjliggör delprov för deltids- eller distansstuderande.
- Styrk Skolinspektionens uppdrag att följa upp konsekvenserna av reformen, särskilt för skolor i socioekonomiskt utsatta områden.

Sveriges Vägledarförening tackar för möjligheten att lämna synpunkter. Vi står till förfogande för dialog om pilotskolor, vägledningsinsatser och informationsmaterial som kan bidra till att det framtida betygssystemet blir begripligt, rättvist och hållbart över tid.

För Sveriges Vägledarförening,

Katarina Petersson
Ordförande

William Lindo
Vice ordförande

Malin Edman
Ledamot

Epost:
info@vagledarforeningen.se

Webbsida
www.vagledarforeningen.se